

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2019. október 16.

TÖRTÉNELEM

KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

Útmutató az írásbeli vizsgafeladatok javításához

A dolgozatot **piros színű tollal kell javítani az alábbiak szerint.**

1. Jó válasz	✓
2. Hiány(osság)	√
3. Nem tartozik a megoldáshoz, túllépi a terjedelmet	[]
4. Hiba, tartalmi tévedés (aláhúzás egy vonallal)	_____
5. Értelmetlen szöveg; logikai, nyelvhelyességi probléma
(aláhúzás hullámos vonallal)	~~~~~
6. Súlyos helyesírási hiba (aláhúzás két vonallal)	=====

(Súlyos helyesírási hiba:

- a mássalhangzók időtartamának hibás jelölése,
- az összeolvadás, a hasonulás és a kiesés hibás írásmódja,
- kis és nagy kezdőbetű tévesztése,
- igekötős igék hibás egybe-, illetve különírása,
- az ly-j tévesztése.)

A feladatok egyes részeinek megoldásáért járó **részpontszámokat** is írja a dolgozatra!

I. Az egyszerű, rövid választ igénylő feladatok javítása, értékelése

Értékelési alapelv, hogy a javítási-értékelési útmutatóban szereplő válaszelemeket kell jó válaszként elfogadni.

Ahol az útmutató egy konkrét feladatnál úgy fogalmaz, hogy *a válasz más megfogalmazásban is elfogadható*, ott minden olyan megoldást el kell fogadni, amely tartalmilag megegyezik a megadott válasszal. Ahol az útmutató egy konkrét feladatnál úgy fogalmaz, hogy *más helyes válasz is elfogadható*, ott bármely olyan választ el kell fogadni, amely szakmailag helyes.

Azoknál a feladatoknál, ahol több válaszelem közül kell a jó megoldást kiválasztani, ott az összes válaszelem aláhúzása, megjelölése esetén a válasz nem értékelhető. Ha egy feladat meghatározza a válaszban elvárt elem(ek) számát, és a vizsgázó ennél többet jelöl meg (de nem az összeset), akkor a megoldás sorrendjében kell értékelni.

A **kerettantervekben** szereplő személyek, topográfiai adatok és fogalmak csak **pontos helyesírással** értékelhetők.

A megoldásokért az előírt maximális pontot meghaladó „jutalompont” nem adható.

Hibás vagy hiányzó válaszelemek miatt pontot levonni nem szabad.

A javítási-értékelési útmutatótól csak **különösen indokolt esetben lehet eltérni**. Az eltérések okát a javítónak külön szöveges magyarázattal kell indokolnia.

Pontozás

Jó válasz/válaszelem: **0,5 vagy 1 pont** (a javítási-értékelési útmutatóban feltüntetettek szerint)

Rossz válasz: **0 pont**

Hiányzó válasz: **0 pont**

Kizárólag azokra a válaszelemekre lehet 0,5 pontot adni, amelyeket az útmutató külön is megjelöl.

Az útmutatóban megadott pontszám egy-egy eleme tovább már nem bontható.

A konkrét feladatokban az egyes feladatrészek pontjainak összesítése során kapott pontszámot nem kell kerekíteni (lehet pl. 3,5 pont).

A feladatok után található téglalapok közül a bal oldaliban a feladatra adható maximális pontszám van, a **jobb oldali téglalapba kell beírni a vizsgázó által elért pontszámot**.

Az egyszerű, rövid feladatok összpontszámát a feladatlap utolsó oldalán az összesítő táblázat megfelelő rovataiba be kell írni.

Ha az **egyszerű, rövid feladatok összpontszáma** egész szám, akkor nincs teendő, ha törtszám, akkor a matematika szabályai szerint **egész számra kell kerekíteni** (pl. 23,5 pont kerekítve 24 pont).

II. A szöveges (kifejtendő) feladatok javítása, értékelése

1. A feladatválasztás

Összesen **kettő** feladat értékelhető:

egy **egyetemes** történelemre vonatkozó **rövid** feladat,

egy **magyar** történelemre vonatkozó **hosszú** feladat.

A két feladatnak **különböző korszakokra** kell vonatkoznia.

Az előírásnak nem megfelelő feladatválasztás esetén a következők szerint kell eljárni:

– ha a vizsgázó **két** szöveges (kifejtendő) feladatot oldott meg, de **választása** a korszakok vagy a feladattípusok tekintetében **rossz**, akkor úgy kell értékelni, hogy a legkisebb pontvesztés érje, vagyis mindkét megoldását ki kell javítani, és a magasabb pontszámút kell figyelembe venni;

– ha a vizsgázó **kettőnél több** szöveges (kifejtendő) feladatot oldott meg, de egyértelműen **jelölte választását** a feladatok előtti táblázatban, akkor a megjelölt feladatok megoldásait kell kijavítani és a pontszámukat figyelembe venni;

– ha a vizsgázó **kettőnél több** szöveges (kifejtendő) feladatot oldott meg, és **nem jelölte** egyértelműen **választását** a feladatok előtti táblázatban, akkor a legkisebb sorszámú megoldott feladattól indulva, a jó választás szabályai alapján emelkedő számsorrendben kell a feladatokat értékelni, vagyis pl. az összes szöveges feladat megoldása esetén a 13. és a 16. feladat megoldásait kell kijavítani és a pontszámukat figyelembe venni.

Minden megkezdett feladat megoldottnak minősül, ha a tanuló nem jelezte egyértelműen ennek ellenkezőjét.

2. A feladatok értékelése, pontozása

A szöveges feladatok értékelését – az értékelési szempontokat, valamint a hozzájuk rendelhető tartalmakat megadó – a **javítási-értékelési útmutató alapján** kell elvégezni. Az egyes szempontok szerint elért pontszámokat a feladatlapon a kipontozott helyek után található táblázatba kell írni, majd ki kell számítani a vizsgapontszámot (mely középszinten azonos az összpontszámmal).

a) Feladatmegértés

2 pont akkor adandó, ha a vizsgázó az <i>Eseményeket alakító tényezők...</i> és az <i>Ismeretszerzés, a források használata</i> szempontokra adható pontok legalább felét megszerezte.

1 pont akkor adandó, ha a vizsgázó az <i>Eseményeket alakító tényezők...</i> és az <i>Ismeretszerzés, a források használata</i> szempontokra adható pontoknak kevesebb mint a felét szerezte meg, de legalább 1 pontot szerzett ezen szempontok valamelyikére.

0 pont akkor adandó, ha a vizsgázó az <i>Eseményeket alakító tényezők...</i> és az <i>Ismeretszerzés, a források használata</i> szempontokra nem szerzett pontot.
--

Ha a feladatmegértés pontszáma 0, akkor a feladat összpontszáma is csak 0 lehet.

b) Tájékozódás térben és időben

Az útmutató az ehhez az értékelési szemponthoz tartozó tartalmi elemeket „**T**”-vel jelöli.

A rövid esszénél együtt kell pontozni a térbeli és az időbeli elemeket (T), a hosszú esszénél külön (T1 és T2). Amennyiben az útmutató példákat sorol fel, akkor a felsorolt példák közül a megadott számú vagy azoktól eltérő más helyes megoldás(ok) ér(nek) pontot.

2 pont akkor adandó, ha a megadott számú helyes elem szerepel a vizsgázó dolgozatában.

1 pont akkor adandó, ha a megadott számú elem közül legalább egy hiányzik, de legalább egy szerepel.

0 pont akkor adandó, ha nincs helyes térbeli és/vagy időbeli elem.

A rövid esszénél a térbeli és időbeli elemekre maximálisan 1-1 pont, a hosszú esszénél 2-2 pont adható.

A javító a tanuló megoldásának konkrét helyén egyértelmű jelöléssel jelzi a helyes (\checkmark Tidő, illetve \checkmark Tér), illetve a hibás megoldást (aláhúzás).

c) Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása

Az útmutató az ehhez az értékelési szemponthoz tartozó tartalmi elemeket „**K**”-val jelöli.

A rövid esszénél az általános és konkrét történelmi fogalmakra (**K1**) 0, 1 vagy 2 pont adható. Az útmutató négy fogalom szakszerű használatát várja el. A megadott fogalmak példaként értelmezendők.

2 pont akkor adandó, ha legalább három szakszerűen használt fogalom van a vizsgázó esszéjében.

1 pont akkor adandó, ha egy vagy két szakszerűen használt fogalom van a vizsgázó esszéjében.

0 pont akkor adandó, ha nincs egy szakszerűen használt fogalom sem a vizsgázó esszéjében.
--

A javító a tanuló megoldásának konkrét helyén egyértelmű jelöléssel jelzi a helyes (\checkmark), illetve a hibás (aláhúzás) fogalomhasználatot.

A hosszú esszénél külön kell pontozni az ún. általános (**K1**) és a konkrét (**K2**) történelmi fogalmakat. A 0, 1, illetve 2 pont a rövid esszénél említett elvek szerint adható, s a vizsgázó megoldását is ugyanolyan jelöléssel kell ellátni.

A szövegalkotás minőségére és a nyelvhelyességre a rövid (**K2**) és a hosszú esszénél (**K3**) is 0, 1 vagy 2 pont adható.

2 pont akkor adandó, ha a fogalmazás értelmes mondatokból álló, logikusan szerkesztett szöveg, melyben nincs egynél több súlyos nyelvhelyességi vagy súlyos helyesírási hiba.
1 pont akkor adandó, ha a szöveg rosszul szerkesztett, aránytalan, hiányos, vagy ha több nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát tartalmaz.
0 pont akkor adandó, ha a megoldás csupán szavakból álló vázlat, nincsenek benne összefüggő mondatok, vagy ha a szövegben sok súlyos nyelvhelyességi és súlyos helyesírási hiba van.

d) Ismeretszerzés, a források használata, eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás

Az *Ismeretszerzés, a források használata* (az útmutatóban „F”-vel jelölve) és az *Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás* (az útmutatóban „E”-vel jelölve) értékelési szempontok pontozása azonos elvek alapján történik. A tartalmi válaszelemek két részből állnak: valamilyen tény **rögzítése** és ehhez kapcsolódó **megállapítás** (bármilyen ok-okozati vagy egyéb, a rögzített állításhoz kapcsolódó összefüggés). A tartalmi elemeknél zárójelben szereplő példák (a „pl.” rövidítéssel kezdődő tartalmi elemek) azt jelzik, hogy az ott **felsoroltak bármelyike, illetve azokon kívül más helyes válaszelem is elfogadható**. A példák közül tehát elég egyet leírni a maximális pontszám eléréséhez. Egy helyes elem rögzítésére 1 pont, a hozzá tartozó helyes megállapításra 2 pont jár (a megállapításra 1 pont is adható, amennyiben a vizsgázó megállapítása túl sematikus, nem lényegre törő vagy pontatlan) az alábbiak szerint:

3 pont akkor adandó, ha a vizsgázó helyesen rögzített egy tényt, és hozzá kapcsolódó helyes megállapítást tett.
2 pont akkor adandó, ha a vizsgázó nem rögzített helyesen tényt, de helyes megállapítást tett, vagy ha helyesen rögzített egy tényt, de a megállapítása túl sematikus, nem lényegre törő, pontatlan.
1 pont akkor adandó, ha a vizsgázó helyesen rögzített egy tényt, de nem tett megállapítást, vagy ha nem rögzített helyesen tényt, és a megállapítása túl sematikus, nem lényegre törő, pontatlan.
0 pont akkor adandó, ha a vizsgázó nem rögzített helyesen tényt, és helyes megállapítást sem tett.

Egy-egy ismeret vagy összefüggés több helyen is szerepelhet példaként az útmutatóban, de minden elemre csak egy szempontnál adható pont.

A javító az esszé konkrét helyén egyértelmű jelöléssel (pl. ✓F1 ha az egyik elem található meg az adott szövegrészben; ✓✓F1 ha a rögzítés és a megállapítás is megtalálható az adott szövegrészben; ✓F1 és ✓F1 külön jelölve, ha a rögzítés és a megállapítás nem közvetlenül egymás után található meg, hanem az esszé két különböző részén) jelzi a helyes, illetve – aláhúzással – a hibás megoldásokat.

Ugyanígy kell jelölni az eseményeket alakító tényezőkre adott részpontokat (pl. ✓E1).

3. A szöveges feladatok terjedelme

Fontos szövegalkotási kompetencia, hogy a vizsgázó a gondolatait az előre meghatározott terjedelem keretei között fejtse ki. Indokolt esetben a kipontozott helyen megkezdett gondolat – rövid feladatoknál 2-3 sorban, hosszú feladatoknál 4-5 sorban – befejezhető, és az abban szereplő válaszelemek is értékelhetők. A további sorokban szereplő válaszelemek nem értékelhetők.

4. A szöveges feladatok pontszámainak összesítése

A részletes javítás elvégzése után a feladatonkénti vizsgapontokat a feladatsor hátlapján levő táblázatba át kell vezetni, majd ott összesíteni.

III. A feladatlap összpontszámának megállapítása

Az I. és a II. összetevőben elért pontszámokat összegezni kell.

I. RÖVID VÁLASZT IGÉNYLŐ FELADATOK

1. Az ókori Róma (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

a) senatus / szenátus

b) 3.

c) Caesar meggyilkolására *(A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)*

d) Kr. e. 1. / i. e. 1. / Kr. e. I. / i. e. I. (század) *(A válasz csak akkor fogadható el, ha szerepel benne, hogy Krisztus születéséhez / időszámításunk kezdetéhez képest mikor került sor a forrásban leírt eseményekre. A század sorszámára arab, illetve római számmal is elfogadható.)*

2. Középkori építészeti stílusok (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

Leírás	Stílus megnevezése	Kép betűjele
a) A gyakran erődszerű templomok dísztelenek, zömök falaikat kis méretű ablakok tagolják.	román / romanika	D
b) A templomok fő jellegzetességei közé tartoznak az égbe szökő tornyok, a csúcsíves boltozatok, a rózsablakok és a csipkeszerűen áttört falak.	gótikus / gótika	B

3. Hunyadi Mátyás jövedelmei (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

a) jobbágyok / jobbágyság *(A parasztok/paraszság/földművesek nem elfogadható válaszok.)*

b) (rendkívüli) hadiadó

c) 3.

d) 2.

4. Lutheri reformáció (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

a) C

b) D

c) A

d) evangélikus (egyház)

5. 18. századi népesség (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

a) német(ek) (elfogadható még: sváb(ok))

b) 1.

c) 2., 5.

6. Szocializmus (Elemenként 1 pont, összesen 6 pont.)

a) Marx / Engels

b) szociáldemokrata / szociáldemokrácia (elfogadható még: revizionizmus)

Állítások	Kizárólag az A)	Kizárólag a B)	Mindkettő	Egyik sem
c) A politikai célt forradalommal kell elérni.	X			
d) Fel kell számolni a szabad verseny akadályait.				X
e) A politikai cél az, hogy a proletariátus megszerezze az államhatalmat.			X	
f) A munkások a cenzus eltörlésének köszönhetően jutnak nagyobb befolyáshoz a politikai életben.		X		

7. Az Osztrák–Magyar Monarchia államszervezete (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

- a) magyar pénzügyminiszter
- b) uralkodó
- c) közös pénzügyminiszter
- d) honvédelmi miniszter

8. A második világháború előzményei (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

- a) Csehszlovákia
- b) Hitler
- c) 2.
- d) 3.

9. Antiszemizmus (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

- a) 3.
- b) 3.
- c) 2.
- d) jogegyenlőség / törvény előtti egyenlőség / egyenjogúság / (politikai / vallási) emancipáció

10. Európai Unió (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

- a) 2., b) 2., c) 3., d) 3.

11. Kádár-korszak (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

- a) 2.
- b) 1.
- c) 2.
- d) (kommunista) diktatúra / szovjet megszállás / politikai elnyomás / szabadságjogok hiánya / gazdasági kizsákmányolás (A helyes válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)

12. Emberi jogok (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

- a) 1., b) 2., c) 1., d) 3.

II. SZÖVEGES, KIFEJTENDŐ FELADATOK

13. Középkori céh

(rövid)

Szempontok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a középkori céhek működését mutatja be. A válasz a forrás felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T Rögzíti, hogy a céhes ipar az érett középkorban / a középkor virágkorában alakult ki, és rögzíti, hogy a városokban / Nyugat-Európában alakult ki.	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános és konkrét történelmi fogalmakat: pl. áru, ipar, mester, céh.	0–2
	K2 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F Rögzíti a forrás valamely lényegi elemét (pl. a céhek gondoskodtak a tanulók képzéséről; a céhek előírták a tanulók képzését; a tanulókkal szerződést kötöttek), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. egy mestermunka / mesterremek elkészítése után váltak céhtaggá; tanulókat / legényeket / segédeket alkalmazhattak; korlátozták a mesterek / legények számát; céhtagsághoz a mestervizsga mellett saját műhelyre is szükség volt; a céhek felléptek a kontárok ellen).	0–3
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai központú gondolkodás	E1 Rögzíti a céh fogalmát (pl. azonos mesterséget űző iparosok érdekvédelmi szervezete), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a céhen belül nem volt munkamegosztás; szűk volt a piac; a termelőmunka nagy részét a mester végezte; a műhely tulajdonosa a mester volt; a város védelmén túl a céh szociális tevékenységgel is foglalkozott; részt vettek a város irányításában).	0–3
	E2 Rögzít a céhszabályok közül kettőt (pl. korlátozta a munkások / munkaeszközök számát; előírta a nyersanyag / készáru minőségét; a munkaidőt; az előállítható termékek számát; a termékek árát; a dolgozók bérét), és tesz egy érdemi megállapítást velük kapcsolatban (pl. a szabályok célja a jó minőség / a biztos megélhetés / a verseny korlátozásának biztosítása volt; kevés terméket állítottak elő; az előírások nehezítették a technikai fejlődést).	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM / VIZSGAPONT		17

14. ENSZ		(rövid)
Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően az ENSZ BT létrehozásának célját és működését mutatja be. A válasz a forrás felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T Rögzíti, hogy az ENSZ 1945-ben alakult meg, és rögzíti a téma valamely térbeli elemét (pl. az ENSZ székhelye New York, a világ csaknem összes állama tagja, felsorolja a BT állandó tagjait).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános és konkrét történelmi fogalmakat: pl. ENSZ, Biztonsági Tanács, kétpólusú világ / hidegháború, nagyhatalom / superhatalom.	0–2
	K2 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F Rögzíti a forrás lényegét (pl. a Szovjetunió megakadályozta, hogy az ENSZ BT döntsön), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. az ENSZ BT állandó tagjai vétójoggal rendelkeznek; az ENSZ BT nem tudja elítélni állandó tagjait; a Szovjetunió gyakran élt vétójogával).	0–3
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai központú gondolkodás	E1 Rögzíti, hogy az ENSZ BT-nek állandó és ideiglenes tagjai vannak, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. az állandó tagok a második világháború győztes nagyhatalmai; az állandó tagok száma nem változott; az ideiglenes tagokat választják; az ideiglenes tagok száma emelkedett; az állandó tagoknak vétójoga van; a BT-ben a nagyhatalmak egyetértése nélkül érdemi határozat nem hozható).	0–3
	E2 Rögzíti, hogy az ENSZ BT létrehozásának célja a béke fenntartása / a nemzetközi biztonság megteremtése, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. az ENSZ BT határozatai kötelező érvényűek – szemben a Közgyűlés határozataival; az ENSZ BT katonai erőt is bevet; a BT gyorsabban / hatékonyabban működhet, mint a Közgyűlés; az ENSZ BT tárgyalási fórumot biztosít a nagyhatalmaknak).	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM / VIZSGAPONT		17

15. Mária Terézia reformjai		(hosszú)
Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően Mária Terézia reformjait mutatja be, és elemzi azok háttérét. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzíti Mária Terézia uralkodási évszámait (1740–1780).	0–2
	T2 Rögzíti, hogy Magyarország ekkor a Habsburg Birodalom része volt.	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. jobbágytelek / kilenced / robot, nemes / földbirtokos, rendelet, oktatás.	0–2
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. vámrendelet, úrbéri rendelet, Ratio Educationis, felvilágosult abszolutizmus.	0–2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzít egy lényeges tényt az ábra alapján (pl. a Habsburg Birodalomban kettős vámhatár volt; Magyarország legfontosabb kereskedelmi partnerei az örökös tartományok / Ausztria voltak; Magyarország fő kiviteli cikkei élelmiszerek / nyersanyagok voltak; fő behozatali cikkei iparcikkek voltak), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. Mária Terézia a magyar nemesek adómentessége miatt tartotta fenn a belső vámhatárt Magyarország és az örökös tartományok között; a birodalmon belüli munkamegosztást erősítette meg / a birodalom tartományai közötti kereskedelmet ösztönözte vámrendeletével; a vámrendszer kedvezett a magyar gabona birodalmon belüli kivitelének; gátolta a magyar ipar fejlődését; védte a birodalom belső piacát a külföldi versenytől).	0–3
	F2 Rögzít egy lényeges tényt a forrás alapján (pl. az úrbéri rendelet értelmében felmérték a jobbágytelkek méretét / a jobbágyterheket; rögzítették a robot mértékét), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a rendelet meghatározta a telkek méretét; egységesítette a jobbágyterheket; kiadásának előzménye az volt, hogy a földesurak egyes helyeken növelték a majorság méretét / a robot mennyiségét; a magyar nemesség vitatta, hogy az uralkodónak joga van beavatkozni a jobbágy és földesura viszonyába; Mária Terézia egyik célja az adóalap védelme volt; a rendelet általánosságban javította a jobbágyok helyzetét).	0–3
	F3 Rögzít egy lényeges tényt a forrás alapján (pl. Mária Terézia fontosnak tartotta a történelemtanítást az iskolákban; a történelmet az uralkodók történeteként értelmezte; az udvarhú alattvalók / jó hazafiak nevelésére szolgáló eszköznek tekintette), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. az uralkodó ellenőrzése alá akarta vonni az oktatást / a tananyag meghatározását; az államnak szüksége volt szakképzett hivatalnokokra; a rendelet a felvilágosodás eszméjét tükrözte).	0–3

Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és probléma-központú gondolkodás	E1 Rögzíti a vámrendelet egy lényegi elemét (pl. a belső vámhatáron kivitt élelmiszere / nyersanyagra és a behozott iparcikkre alacsony vámot vetettek ki; a külső vámhatáron a kivitt élelmiszerekre / nyersanyagokra és a behozott iparcikkre magas vámot vetettek ki), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a vámrendszer kedvezett a magyar gabona birodalmon belüli kivitelének; gátolta a magyar ipar fejlődését; védte a birodalom belső piacát a külföldi versenytől, a magyar nemesek adómentesek voltak).	0–3
	E2 Rögzíti az úrbéri rendelet kiadásának egyik okát / előzményét (pl. az országgyűlés elutasította a törvényi szabályozást; a majorságok növelése csökkentette az udvar adóbevételeit; fennállt a jobbágyfelkelés veszélye), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a magyar nemesség vitatta, hogy az uralkodónak joga van beavatkozni a jobbágy és földesura viszonyába; Mária Terézia egyik célja az adóalap védelme volt; a rendelet általánosságban javította a jobbágyok helyzetét).	0–3
	E3 Rögzíti a Ratio Educationis egy – a forrásban nem szereplő – lényegi elemét (pl. uralkodói felségjognak tekintette az oktatás szabályozását; államilag előírt tanterveket vezetett be; a jobbágyokat gyermekeik iskolába küldésére utasította), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. Mária Terézia egységes iskolarendszert akart létrehozni; az iskolák többsége továbbra is egyházi kézben maradt; tényleges tankötelezettség nem valósult meg; a rendelet a felvilágosult abszolútizmus szellemében született).	0–3
	E4 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM / VIZSGAPONT		33

16. A Rákosi-korszak gazdaságpolitikája**(hosszú)**

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a Rákosi-korszak gazdaságpolitikáját mutatja be. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzíti, hogy a Rákosi-korszak 1947 / 48–1953 / 56-ig tartott.	0–2
	T2 Rögzíti a téma egy térbeli vonatkozását (pl. Magyarország a korszakban a szovjet blokk része volt; vagy megemlíti egy szocialista iparvárost / iparvidéket).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. állam, kommunizmus / szocializmus, gazdaság, társadalom.	0–2
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. államosítás, szövetkezet, beszolgáltatás, iparosítás.	0–2

	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzít egy lényegi elemet a képpel kapcsolatban (pl. a gyárakban egyéni termelési tervszámokat kellett teljesíteni; munkaversenyeket tartottak), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. ugyanakkor fizetésemelés nem volt; a tervszámokat rendszeresen emelték; munkaversennyel a nagyobb mennyiségű termelést ösztönözték; a legjobban teljesítő munkásokat sztahanovistáknak nevezték; a sztahanovistákat példaképnek állították).	0–3
	F2 Rögzít egy lényegi elemet a képpel kapcsolatban (pl. a parasztságot beszolgáltatási kötelezettség sújtotta; a plakát a beszolgáltatási kötelezettség teljesítésére ösztönöz), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. ezzel el akarták lehetetleníteni az egyéni gazdálkodást; ez egy újabb adónemnek is tekinthető; a beszolgáltatás miatt sokszor nem maradt élelem / vetőmag; igyekeztek a gabonát / állatokat rejtegetni; megszegését súlyos büntetéssel torolták meg; a plakát a valósággal szemben pozitívan állította be a beszolgáltatást).	0–3
	F3 Rögzíti egy lényeges tény a táblázat alapján (pl. csökkent a mezőgazdaságban foglalkoztatottak száma; nőtt az iparban foglalkoztatottak száma; enyhén nőtt a szolgáltatásban foglalkoztatottak száma; nőtt a foglalkoztatottak száma / aránya), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a gépesítés / a kollektivizálás miatt a mezőgazdaságból munkaerő szabadult fel; a nagyipari beruházások óriási mennyiségű munkaerőt vonzottak; a korszakban még kevésbé volt kiterjedt a szolgáltató szektor; a nők fokozott munkába állása / a vagyonból élők számának csökkenése hozzájárult a foglalkoztatás növekedéséhez).	0–3
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és probléma-központú gondolkodás	E1 Rögzíti, hogy a korszakban tervgazdálkodást folytattak Magyarországon, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a termelést központi tervutasítások szabályozták; – három- és – ötéves terveket készítettek; ennek előfeltétele volt, hogy az állami tulajdon uralkodóvá vált; a piaci jellemzők teljesen megszűntek).	0–3
	E2 Rögzíti, hogy az országban erőltetett iparosítás zajlott, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a beruházások a szovjet mintát követték; Magyarországon hiányoztak a természeti feltételek / nyersanyagok a gazdaságos nehéziparhoz; az iparosítást a küszöbön álló 3. világháborúval is indokolták; a legnagyobb beruházás Sztálinváros felépítése volt; a szükséges tőkét a mezőgazdaságtól / a lakosság életszínvonalától vonták el; a szükséges munkaerőt a mezőgazdaság gépesítésétől / a kollektivizálástól remélték).	0–3
	E3 Rögzíti, hogy a mezőgazdaságban erőszakos kollektivizálás zajlott, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a szocializmus értelmében a mezőgazdaságban is meg akarták szüntetni a magántulajdont; ennek érdekében legerőszakosabban	0–3

	a módos parasztgazdák / kulákok ellen léptek föl; a teljesíthetetlen beszolgáltatás is ennek volt az egyik eszköze; az ipar munkaerőigényét így próbálták kielégíteni; a kollektivizálás eredményeként termelőszövetkezeteket hoztak létre; a magyar parasztság ellenállt; a földek nagyobbik része magánkézben maradt; a hatalom átmenetileg 1953-ban meghátrált).	
	E4 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM / VIZSGAPONT		33

A feladatlapon szereplő források (kép, táblázat, grafikon) lelőhelyei:

3. Gyöngyössy Márton: A magyar pénzverés kezdetei

<http://gepeskonyv.btk.elte.hu/adatok/Tortenelem/83K%E1lnoki/GY%D6NGY%D6SSY%20K%D6NYV/10%20GYONGYOSSY.pdf>

7. Száray Miklós: Történelem III. a középiskolák számára. Budapest, NTK, 2012.

8. Low, David Evening Standard 1938. 09. 30.

15. Történelem középszintű írásbeli vizsga 2005. október 26.

16. Magyarország a XX. században, Budapest, 1986, 356. o.

Sipos Gyula, Budapesti Szikra Nyomda, 1953.

Faragó Tamás: Bevezetés a történeti demográfiába. Budapesti Corvinus Egyetem. Elektronikus tananyag

https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0010_2A_09_Farago_Tamas_Bevezetes_a_torteneti_demografiaba/ch09s04.html